

Karol Krpala

Nefunkčná dobrovoľná vojenčina rezortu obrany, funkčné občianske branné aktivity a pravicový extrémizmus

V roku 2016 Ministerstvo obrany SR rozbehlo projekt dobrovoľnej vojenskej prípravy. Cieľ bol poskytnúť vojenský výcvik 150 záujemcom za rok. Pôvodne záujem prejavilo 450 ľudí, po oboznámení s reálnymi podmienkami kurzu sa nakoniec prihlásilo 129 záujemcov. Z nich po výbere rezortu obrany a nástupe na výcvik úspešne skončilo 31 absolventov. Štyria z výcviku odišli.

Rezort obrany na rok 2017 s ohľadom na uvedené počty prerušil program dobrovoľnej vojenčiny a jeho obnovenie plánuje až po prepracovaní v roku 2018. Dovtedy chce skrátiť dobu trvania výcviku z 12 na 11 týždňov, vreckové za celú dobu jeho trvania zvýšiť z terajších 375 na 575 eur a uľahčiť možnosť zamestnania absolventov kurzu u polície, vojakov či hasičov. Cieľ zostáva rovnaký – 150 absolventov ročne. Nevedno však, ako ho chcú naplniť, ak sa im takýto počet ľudí sotva prihlási. Čo je pravdepodobné, keďže plánované zmeny nič kvalitatívne na tomto projekte nemenia.

Zahanbujúce porovnanie

Vizitkou celého projektu je aj to, že všetky uvedené počty, prihlásených, ukončených i plánovaných záujemcov o kurzy rezortu obrany, sú len zlomkami množstva ľudí, ktorí sa v súčasnosti na Slovensku venujú nadobúdaniu branných (vojenských) zručností v rôznych občianskych branných kluboch.

Len jedno, najznámejšie z takýchto združení, neregistrovaní Slovenskí branci, má vo svojich radoch najmenej dvakrát toľko ľudí, ako vo svojich nenaplnených snoch plánuje zrealizovať ročne ministerstvo obrany. A desaťnásobne viac, ako rezort reálne dokázal zrealizovať pri celej svojej politickej, materiálno-technickej a mediálnej podpore.

Slovenskí branci sú pritom len jedno z viacerých podobných združení, vedie ho málo vyše 20-ročný chlapec. Už toto porovnanie by malo viesť k poznaniu, že projekt rezortu obrany nemá ani po zlepšeniach šancu konkurovať občianskym branným aktivitám. Tie dokážu brannú prípravu podstatne lepšie integrovať do občianskeho života záujemcov.

Svet rezortu obrany a realita

Zrejme len na ministerstve obrany sa dá veriť predstave, že normálny mladý človek si môže dovoliť nechať sa na dlhé týždne či mesiace vytrhnúť z bežného občianskeho života. Na tomto nič nemení ani 66 eur mesačne navyše. Podobne je to s predstavou, že ľudia so záujmom o branné aktivity túžia narukovať do armády. Aj výskumy MO SR ukázali, že veľká časť mladých ľudí so záujmom o branné zručnosti nemá záujem o službu v OS SR. Praktické okolnosti života iba zväčšujú veľkosť tejto skupiny oproti teoretickým výsledkom výskumu.“

Ľudia so solídnym záujmom o získanie branných vedomostí a zručností, pokiaľ sa už prv neprihlásili do armády, často vôbec netúžia po zamestnaní v armáde, ani byť evidovaní ako záložní vojaci OS SR. Problémom je tiež pomerne striktná lojalita voči NATO. Tá je pochopiteľná v rámci OS SR, ale kritický vzťah k aliancií je legitímny občiansky postoj mnohých ľudí. Ľudia s kritickými názormi na pôsobenie NATO sa tiež obávajú, že ako záložní vojaci armády by za istých okolností mohli byť nasadení v bojových operáciách, o ktorých opodstatnenosti by nemuseli byť presvedčení.

Výhoda občianskych branných aktivít

V kontraste s kurzami rezortu obrany občianske branné združenia dokážu poskytnúť záujemcom často kvalitnú brannú prípravu modulárnym spôsobom. Čiže jej rozdelením na viacero oddelených výcvikových a výučbových dní s prijateľným harmonogramom a na lokálnej báze. Podobne za socializmu fungovali tzv. vojenské katedry, kde sa vysokoškoláci jeden deň v týždni počas semestra venovali nadobúdaniu vojenských vedomostí a výcviku.

Politicko-ideové prekážky a obavy sú pritom v prípade občianskych branných aktivít oveľa menšie ako v prípade, keď sa záujemca o brannú prípravu fakticky stáva evidovaným vojakom OS SR. Je jasné, že väčšina záujemcov uprednostní túto občiansku formu získavania branných zručností pred tým, čo ponúka rezort obrany. To sa aj deje. Počty absolventov i prihlásených záujemcov do kurzu MO SR na jednej strane a členov branných združení na druhej strane hovoria samé za seba.

Nadobúdanie branných zručností prostredníctvom rôznych občianskych združení sa rozbehlo aj v okolitých krajinách v čase vypuknutia občianskej vojny na Ukrajine. Len v počiatočoch, v roku 2014 napríklad v Poľsku pôsobilo v množstve branných združení vojenského typu 80 tisíc ľudí, pričom ich potenciál sa odhadoval až na 200 tisíc, ak by bol proces lepšie organizovaný. My sa nachádzame v počiatočnej fáze tohto procesu.

Vážny vývoj

Problémom je, že na Slovensku „poriadok“ a integráciu do tohto procesu plánuje vnieť hneď pravica. Ak by sme prerátali uvedené poľské údaje na slovenské podmienky pri zohľadnení veľkosti populácie, tak pri pomerne nízkej úrovni organizácie procesu (ako v Poľsku roku 2014), by na Slovensku bolo možné rátať so zapojením najmenej 10 tisíc ľudí. Pri lepšej úrovni organizácie dva- až trikrát toľko. To nie je málo.

Celkovo ide pritom len o malý zlomok populácie mladých ľudí, vo veku 18 – 34 rokov (sotva 1 – 3%). Preto nie je nereálne, že by takýto počet ľudí mohol osloviť niekto, kto im ponúkne príťažlivý produkt. V podobe kvalitnej a do ich bežného života dobre integrovanej brannej prípravy.

Drvivá väčšina ľudí so záujmom o získanie vedomostí a zručností potrebných na obranu vlasti iste neinklinuje k ideológii hneď pravej. Ak by mali možnosť uspokojiť svoj záujem prostredníctvom solídnych občianskych štruktúr, určite by ich vo veľkej väčšine uprednostnili pred ponukou neoľudákov. Čo však, keď budú hneď jediní, kto príde s takouto ponukou? Riešením problému sa tak javia solídne občianske branné štruktúry.

Neadekvátne reakcie

Prvým reflexom časti laikov v momente, keď si začnú uvedomovať tento problém, je intuitívna snaha zakázať alebo obmedziť občianske branné aktivity ako také v nádeji, že týmto zabránia aj rozvoju tých extrémistických. Obmedziť potenciál dobre organizovaných a finančne zabezpečených extrémistov pri ich snahe o získanie kontroly nad občianskymi brannými aktivitami však nemožno tak, že tieto aktivity obmedzíme celkovo. To by zasiahlo v prvom rade tie neextrémistické. Rovnako, rozvoj neextrémistických občianskych branných aktivít neposkytuje nijakú výhodu pre rozvoj tých extrémistických, ale práve naopak.

Laici často vychádzajú z toho, že branné aktivity vyžadujú výcvik so zbraňou. Predpokladajú, že sťažnením prístupu k expanzným (cvičným) strelným zbraňam obmedzia branné aktivity a teda aj branné aktivity extrémistov. To je však zlý odhad. Nácvik taktiky sa dá robiť aj bez expanzných zbraní a

možnosť zastrieľať si „naostro“ zo samopalu vz. 58 si môže každý pomerne lacno kúpiť v legálnych strelniciach na Slovensku i v okolitých štátoch.

Predstava obmedzenia možnosti získania znalostí z oblasti vojenskej taktiky je takisto naivná. V knižniciach na Slovensku i v okolitých štátoch je dostatok odbornej a praktickej literatúry, ako sú príručky pre výcvik vojsk a velenie z čias socializmu či dnešné veliteľské manuály a príručky. Takéto informácie sú hojne dostupné aj na internete a v domácich knižniciach.

Ktokoľvek, kto má prostriedky, nebude mať tiež problém zohnať niekoľko desiatok inštruktorov. Na Slovensku sú tisíce bývalých vojenských profesionálov, veteránov francúzskej Cudzineckej légie či iných podobných štruktúr. Mnohým z nich je blízka téma občianskych branných aktivít. Časť z nich, pochopiteľne, nemá problém ani s názormi ĽSNS. Hnedé brigády teda nie sú odkázané na kádrové rezervy ani know-how prípadných solídnych občianskych branných združení, ak by také existovali.

Rozvoj organizácie solídnych občianskych branných aktivít po materiálnej, metodickej a kádrovej stránke teda neposkytuje nijakú výhodu pre extrémistov. Solídne občianske združenia však môžu zásadne vziať „trh“ týmto extrémistom. Väčšina záujemcov uprednostní brannú organizáciu, ktorá sa hlási k odkazu SNP pred tou, spoza ktorej vytŕčajú hnedé rožky. Ak aj hnedá pravica investuje značné prostriedky do kádrového zabezpečenia svojich branných kurzov, tak tieto prostriedky budú vyhodené, pokiaľ sa do jednotlivých výcvikových kurzov prihlási sotva toľko žiakov ako dobre platených inštruktorov.

Nutná zmena krátkozrakej politiky

Rezort obrany si cez projekt dobrovoľnej vojenčiny rieši hlavne svoje vnútorné problémy. Celospoločenský efekt niekoľkých desiatok vycvičených ľudí je zanedbateľný, bez ohľadu na to, či ich bude tridsať alebo stopäťdesiat. Spoločenským rozmerom disponuje potenciál minimálne tisícok ľudí, ktorí sa zapoja a sčasti už zapájajú do občianskych branných aktivít. Celospoločenským problémom je snaha extrémistov získať kontrolu nad týmto procesom. To sa im aj podarí, ak v krátkej dobe nevznikne základňa pre solídne občianske branné aktivity.

Ochota a potenciál zo strany etablovaných organizácií vojakov a veteránov tu je. Ministerstvo obrany a rovnako aj iné rezorty a štátne orgány by mohli napomôcť realizácií občianskych branných aktivít, pokiaľ by rešpektovali aj iné formy branných aktivít ako tie, ktoré (s malým úspechom) zabezpečuje priamo ministerstvo. To vyžaduje pružnejšie uvažovanie, akého sú teraz schopní na ministerstve a v niektorých iných orgánoch.

Efektívne čeliť istým procesom v oblasti občianskej spoločnosti či tretieho sektora nie je možné „kostrbatými“ štátnymi opatreniami. Dá sa to len efektívnou podporou takých aktivít v oblasti tretieho sektora, ktoré sú aj z pohľadu štátnej politiky žiadúcejšie ako extrémistické. Občianske branné aktivity prebiehajú a budú prebiehať. Otázka teraz stojí len tak, či túto oblasť aktivít prenecháme extrémistom.